

Nr 12/1955.

LAGUTSKOTTETS betänkande Nr 12/1955 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting med förslag om deltagande i undersökningen och gruvdriften vid Nyhamn.

Förenämnda framställning, varöver landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, har utskottet behandlat och får för landstinget vördsamast framhålla följande:

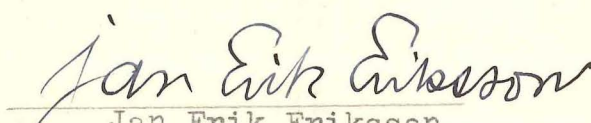
Av framställningen framgår, att landskapsstyrelsen har för avsikt att under alla förhållanden bevaka landskapets rätt. Detta konstaterar utskottet med tillfredsställelse. Utskottet har likväl inga möjligheter att i dagens läge överblicka alla de ekonomiska konsekvenser ifrågavarande gruvdrift kan medföra och vill fördenskull icke framställa direkt förslag beträffande den linje, som landskapsstyrelsen skall följa. I den mån landskapsstyrelsens åtgärder komma att medföra utgifter för landskapet, är landstinget framdeles i tillfälle att besluta härom.

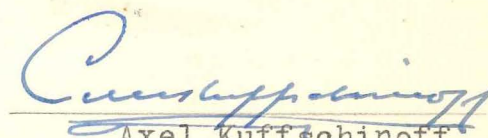
Enär utskottet i stort sett omfattar landskapsstyrelsens framställning föreslår utskottet,

att landstinget ville berättiga landskapsstyrelsen att efter underhandlingar med bergsrådet Grönblom träffa avtal om idkande av gruvdrift vid Nyhamn.

Mariehamn den 15 oktober 1955.

På lagutskottets vägnar:

Jan Erik Eriksson
ordförande.

Axel Kuffschinoff
sekreterare.

Närvarande i utskottet: Jan Erik Eriksson, ordförande, Nils Dahlman, Paul Påvals, Aug. Johansson, Helge Klingberg.

P.M.

1) Sökande till denna utmålsförrättning är bergsrådet Berndt Grönblom, Helsingfors, som saknar åländsk hembygdsrätt. Enligt § 4 mom. 2 i självstyrelselagen för Åland den 28.12.1951 äger han förty icke rätt att idka näring i landskapet Åland och förty icke heller rätt att idka gruvdrift härstädes. Landskapsstyrelsen äger likväl rätt att medgiva honom sådant tillstånd om skäl därtill anses föreligga. Bergsrådet Grönblom har alltså när det gäller ikande av gruvdrift i landskapet Åland samma ställning som en utlänning har vid fråga om idkande av gruvdrift på annan plats i riket: för honom erfordras speciellt tillstånd hertill. Beträfande utlänning är stadgat i § 1 mom. 2 gruvlagen att tillstånd erfordras redan för e#hållande av inmutning. Ett sådant förfarande skulle likväl icke vara förenligt med självstyrelselagens innehåll beträffande icke-ålänningss rätt på Åland, då inmutningen icke medger rätt att idka näring utan blott rätt att göra närmare undersökningar. Utmålet innebär däremot ett verkligt beviljande av näringstillstånd, och det blir alltså i detta skede, som självstyrelselagens stadganden träda i funktion. På grund härav anses att utmål icke kan beviljas person, som icke styrkt sig vara berättigad att idka näring i landskapet Åland.

2) Utmålet kommer uppenbarligen till väsentlig del eller helt och hållet att falla inom landets territorialvatten utom byarågång. Frågan om äganderätten till landets territorialvatten har inte särskilt ingående dryftats i den inhemska doktrinen, förmodligen beroende på dels att i praktiken icke förekommit fall, som aktualiserat frågan tidigare, och dels att lagstiftningen icke tagit ställning till problemet. De uttalanden som gjorts inom doktrinen tala dock för att territorialvattnet utom byarågång icke skulle underligga äganderätt.

Det torde likväl vara ostridigt, att landets lagar gäller inom det område, som begränsas av territorialvattnets yttre gräns och att det står landets lagstiftande myndigheter fritt att bestämma

om äganderätten inom detta område, icke blott till 500 meter från det ställe där två meters vattendjup vidtager utan jämväl längre ut. För en sådan uppfattning talar också den omständigheten, att den enskilda äganderätten inom territorialvattnet reglerats olika i olika länder ävensom den omständigheten, att man kan tänka sig att den enskilda äganderätten i vårt land vid en mycket långgrund strand kan omfatta hela territorialvattnet. Man bör också taga det förhållandet i betraktande, att samma rättsregler, som reglera den enskilda äganderätten i vatten, som gränsar mot havet, också reglerar den enskilda äganderätten vid stranden till de stora inre vattnen, d.v.s. vatten, som i längd och bredd mäta minst 8 kilometer. Att betrakta dessa områden liksom de under dem förefintliga jordlagren som res nullius, herrelösa ting, som av vem som helst kan omhändertagas, torde ha stöd i det allmänna rättsmedvetandet endast så länge de betraktas som värdelösa.

På land torde i princip all mark ha sin ägare, även om marken ifråga icke är antecknad i jordregistret såsom särskild registerenhet. De stora skogsmarker, som äro i statens ägo och i landskapet Åland i landskapets ägo, ha uppenbarligen uppstått som äganderätsobjekt därigenom, att då deras värde blev känt för samhället, lade detta beslag på allt som icke var omhändertaget i enskild ägo. På samma sätt bör man kunna anse, att den del av statens område, som för närvarande icke innehaves av någon med enskild äganderätt, bör vara statens område. Detta synes också vara en förutsättning för att en lagstiftande myndighet genom en offentlig rättshandling kan tillerkänna någon enskild äganderätt till någonting inom detta område.

Genom självstyrelselagen för Åland av den 28.12.1951 har landskapet tillerkänts äganderätt till i princip all statens fasta egendom inom landskapets gränser - statsverket skulle i sinom tid precisera, vilka fastigheter, som skulle bli i statsverkets ägo, vilket också sedermera skedde genom förordning. På grund härav bör staten

icke ha äganderätt till territorialvattnet i annat fall än då vattenområde enligt principerna för byarågång hör till för statsverket reserverad fastighet. I övrigt har statens vattenområden övergått till landskapet och landskapet bör förty enligt ovanstående motivering ha äganderätt till hela territorialvattenområdet utom byarågång. I enlighet härmed bör landskapet också ha rätt att ställa samma anspråk som jordägare då fråga blir om idkande av gruvsdrift på landskapets territorialvatten.

Lantrådet Hugo Johansson:

För landskapets del yrkas:

1) Sökanden bör förrän utmål beviljas utreda att han har rätt att idka näring i landskapet Åland enligt § 4 i självstyrelselagen för Åland eller också bör vid beviljande av utmål förbehåll göras om att sökanden, innan gruvdriften påbörjas och sådan näringsanmälan, som omtalas i 8 § mom. 2 i lagen angående rättighet att idka näring, göres, bör styrka att han är berättigad att idka näring i landskapet Åland.

2) Rätt att såsom ägare av det vattenområde, där utmål nu lägges, deltaga med viss del såsom jordägare, högst hälften, på villkor att Ålands landsting efter delfående av undersökningsresultat och -kostnader anvisar härför erforderliga medel.

Kan sökanden icke godkänna detta villkor, bör landskapet innan utmål beviljas, beredas rådrom att taga del av ovanstående utredning och förelägga saken för Ålands landsting vid ordinarie eller extra session. I sådant fall bör förrättningen uppskjutas på så lång tid, som anses skäligt. Det bör observeras, att landskapet icke fått del av undersökningsresultat och -kostnader överhuvudtaget annat än i form av muntliga uttalanden och att företagets omfattning erfordrar en grundlig undersökning. Det kan knappast vara gruvlagens mening att jordägaren skall gå in i ett företag på vinst och förlust med en delägare, som äger kännedom om alla på saken verkande faktorer, utan att först vara i tillfälle att överväga sitt deltagande.

3) Landskapet bör såsom jordägare vara berättigat till hälften av försvarsavgiften.

4) I övrigt förbehålles fri och öppen talan.

I avseende å bemötande av sökandens och handels- och industriministeriets påståenden framhålles följande:

Landskapet anser icke att territorialvattnet utom byarågång är res nullius utan fastmer att detta område varit i statens ägo före den 1.1.1952 men därefter enligt stadgandet i § 25 i självstyrelselagen jämfört med förordningen den 19.2.1954 om statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland (47/54) varit i landskapets ägo. Samma förhållanden ansågs vara rådande, då mutsedlarna utfärdades av handels- och industriministeriet. Stöd för uppfattningen ger också stadgandet i § 1 mom. 1 gruvlagen: "såväl å egen som å annans grund" i det att här förutsättes äganderätt och om en gång äganderätt förutsättes på området bör det enligt ovan återopade stadganden vara fråga om landskapets äganderätt. Sökandens påstående att denna tolkning skulle medföra större rätt för utlänning, som får tillstånd enligt § 1 mom. 2 i gruvlagen, kan icke vara riktigt, då utlänning beviljas rätt endast för "särskilt fall" och hans rätt i sådant fall alltid ytterligare begränsas av 1 mom. 1 samma paragraf. Enligt § 22 i gruvlagen bör också utredning om ägaren presteras vid sökande om utmål.

Beträffande de villkor landskapet uppställt för deltagande i gruvdriften hänvisas till § 38 som just avser de villkor jordägaren har för avsikt att ställa. Då ingenting närmare är stadgat om dessa villkor, torde det vara riktigt, att lagliga villkor bör godkännas. I den mån sökanden bifaller till villkoren torde man kunna anse ett avtal slutet vilket konfirmeras av förrättningsmannen. Godkänner sökanden dem icke, bör därom vidare förhandlas efter utmålet för att få en överenskommelse till stånd, men kommer en sådan icke till stånd bör uppenbarligen villkoren beaktas vid uppgörandet av reglementet för gruvdriften.

Beträffande frågan om tillstånd att idka näring i landskapet Åland hänvisas till den tidigare inlämnade P.M. Ävensom till att § 3 p. 1 i näringslagen stadgar att gruvdrift är reglementerad näring, §

4 i självstyrelselagen stadgar att för idkande av näring som erfordras tillstånd jämväl tillstånd av landskapsstyrelsen erfordras om sökande icke är ålänning.

Med anledning av vad som i Ärendet framkommit har förrättningsmannen fattat följande

B e s l u t :

Förrättningsmannen har tagit Ärendet i övervägande och med hänsyn till att enöskningen gäller Republiken Finland underlydande område, samt med hänvisning till de principer, som uttalas i 1 och 8 §§ i gruvlagen av den 24 mars 1943, funnit, att de i § 29 av nämnda lag angivna förutsättningarna äro för handen, samt fördenom prövat skäligt, att till sökanden, bergsrådet Berndt Grönblom, från Ålesund stad, utlägga trettio (30) utmål, omfattande Nymmen 1-30, samt ett omfattande nio (9) hektar och beläggna på finskt territorialvatten mellan cirka 0,7 - 3,3 kilometer öster om Lilla Båtskärs beläggna holme i Lemlands kommun, samt till läge och närmare utsträckning bestämda av 6 till förrättningssekreterarna bilagd karta i skala 1:4.000 angivna rätvinkliga koordinater i rikets koordinatsystem (Gauss-Krögers projektion).

Vid utmållens utnyttjande bör beaktas, att det ifrågavarande företaget icke får inverka hindrande eller störande på sjöfarten utmed de 6 områdena befintliga farlederna.

Då vid förrättningsens handläggning framkommit, att tvist råder om äganderätten till det av utmållen berörda området, konstaterar förrättningsmannen, att sådan tvist icke inverkar på utmållens utläggande, men har i protokollet intagit de yrkanden beträffande andel i gruvföretaget samt beträffande brytnings- och förvaringsavgifterna, vilka framföras av staten och landskapet Åland. Ytterligare konstateras, att överenskommenhet om brytningsavgift icke har träffats.

Yrkandet om att före det utmål lägges eller alternativt som villkor för läggande av utmål sökanden skall utverka i § 4 av självstyrelselagen för landskapet Åland av den 28 december 1951 angivet miringstillstånd, lämnas obehandlat såsom icke hörande

till utmålsläggningen.

Den som med detta beslut icke åtnöjes, må därpå söka ändring hos Handels- och industriministeriet medelst bevärf vilka jämte beslutet skola inom sextio dagar efter förrättningens avslutande till ministeriet ingivas.